

CODI : 1008 - ESTRUCTURA DE LA INFORMACIÓ PERIODÍSTICA.

PROF.: JOSEP Ma. CASASÚS GURI DEPARTAMENT DE PERIODISME
Títol de Periodista -1968.
(Escola de Periodisme de l'Església)
Títol de Periodista -1969.
(Escola Oficial de Periodisme).
LLic. en Ciències de la Informació
UAB, 1980.
Dr. en Ciències de la Informació
UAB, 1985.

TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESI SIGNIFICATIUS

1. *Ideología y análisis de medios de comunicación*. Dopesa, 1972 (1a. ed.) i 1979 (2a. ed.). Mitre, 1985 (3a ed., ampliada).
2. *Lliçons de Periodisme en Josep Pla*. Barcelona, Destino, 1986.
3. *El pensament periodístic a Catalunya*. Barcelona, Curial, 1987.

ACTIVITATS PROFESSIONALS SIGNIFICATIVES

1. *Tele/Exprés*. Redactor en cap. 1968-1976.
2. *Catalunya-Exprés*. Redactor en cap. 1977-1979.
3. *La Vanguardia*. Secretari General de la Redacció. 1983-1986.

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

L'objectiu bàsic d'aquest curs és iniciar a les alumnes i als alumnes en la cultura periodística, i en el treball professional vinculat als gèneres informatius, i concretat en el domini de les tècniques modernes de redacció, valoració i selecció de notícies. El mètode didàctic conjumina la formació científica y tècnica en matèria de Periodística amb la formació professional específica en les tasques pròpies de la funció periodística, i dels actes d'informació en particular. El programa teòric abasta les branques periodístiques de l'efemerologia, l'hemerografia, els gèneres periodístics informatius, i la història de la literatura periodística informativa catalana i castellana.

TEMARI

PART I.: Fonaments de la informació periodística.

1. *La Redacció Periodística i les seves connexions amb la resta de ciències de la Informació*.
Concepte i àmbit de la Redacció Periodística. Abast del concepte d'informació periodística. Nocions i esquemes simplificats del procés d'informació. Fases del procés d'informació en les quals operen les funcions professionals periodístiques. Camps en els quals es diversifica l'objecte científic de la Redacció Periodística.

2. *Evolució actual dels fenòmens de comunicació de masses i la seva relació amb el Periodisme.*
Les successives etapes de l'evolució històrica del Periodisme. El desplegament dels diferents gèneres redaccionals. La configuració dels diversos models de diari. L'evolució del pensament teòric professional respecte al significat de la funció periodística. L'activitat periodística en el marc actual de conformació de la informació com a sector quaternari de l'economia, i d'accelerat progrés tecnològic i de canvi social.
3. *Les fonts convencionals d'informació (I)*
Definició i descripció de l'agència informativa. Evolució històrica de l'agència informativa. Les diverses menes d'agència informativa. Les agències informatives mundials. Les grans agències informatives espanyoles.
4. *Les fonts convencionals d'informació (II)*
Fase del procés d'informació en el qual operen les agències informatives. Els mètodes de treball professional a les agències informatives. Els diversos tipus de servei que presten les agències informatives. Les relacions de les agències informatives amb els mitjans de comunicació. Tractament dispensat en les redaccions dels mitjans de comunicació als serveis subministrats per les agències informatives.
5. *Les fonts convencionals d'informació (III)*
Definició i descripció dels gabinets d'informació. Evolució històrica dels gabinets d'informació. Les diverses variants de gabinets d'informació. Els mètodes de treball professional en els gabinets d'informació. Les diverses classes de servei que presten. Les relacions dels gabinets d'informació amb els mitjans de comunicació. Tractament dispensat en les redaccions dels mitjans de comunicació als serveis subministrats pels gabinets d'informació. Els portaveus i els agents, agregats o assessors de premsa i comunicació com a fonts convencionals d'informació: definició de les seves funcions i serveis.

PART II.: La funció professional periodística.

6. *El periodisme en els mitjans de comunicació (I).*
Característiques generals i particulars de la funció professional periodística. La responsabilitat social del periodista. La necessitat de formació científica i acadèmica en el professional. Els conceptes d'objectivitat, honradesa i veracitat: condicionaments objectius i subjectius. Trets característics de la tradició professional periodística a Catalunya i a Espanya.
7. *El periodisme en els mitjans de comunicació (II)*
Els mecanismes pràctics de l'exercici professional. Condicions específiques del treball a les diverses menes de Redacció. Funcions professionals periodístiques en la premsa diària i en els periòdics en general. Funcions professionals periodístiques en la ràdio. Funcions professionals periodístiques en els altres mitjans àudio-visuals. Funcions professionals periodístiques relacionades amb els nous mitjans de comunicació. Funcions professionals periodístiques en les fonts convencionals d'informació. Estudi especial dels mètodes de treball de l'informador de primer grau en els diversos mitjans i fonts.

8. *Preceptiva Redaccional Periodística (I)*.
La funció de la Preceptiva dins la Redacció Periodística. Antecedents històrics de la Preceptiva Redaccional Periodística. Principis generals de la Preceptiva Periodística moderna: a) la llegibilitat i la comprensibilitat dels missatges periodístics; b) els conceptes de concisió i claredat. Trets generals diferencials del llenguatge periodístic. Els codis de la comunicació periodística.
9. *Preceptiva Redaccional Periodística (II)*
Les modalitats estilístiques com a fonament dels gèneres periodístics. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió informativa. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió de les idees. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió d'amenitats i de serveis.
10. *Preceptiva Redaccional Periodística (III)*
Criteris de classificació, ordenació i articulació de les unitats redaccionals periodístiques. Els gèneres periodístics: concepte, orígens i evolució històrica. La funció didàctica i científica dels gèneres dins la Redacció Periodística. Els gèneres periodístics en la premsa diària: criteris de classificació. Els gèneres periodístics en la premsa diària: trets diferencials.
11. *Introducció general als Gèneres Periodístics*.
Els grans grups de gèneres redaccionals periodístics en funció de les modalitats estilístiques utilitzades en cada unitat redaccional. Els gèneres periodístics d'opinió: definició, concepte i variants generals. Els gèneres periodístics interpretatius: definició, concepte i variants generals. Els nous gèneres periodístics vinculats als progressos tècnics professionals i a les noves tecnologies de la informació.
12. *Gèneres Periodístics Informatius*.
Característiques i funcions dels gèneres periodístics informatius. Tipologia dels gèneres periodístics informatius. El tractament professional dels gèneres periodístics informatius en les Redaccions de mitjans de comunicació i de fonts convencionals d'informació. L'estil propi de la redacció de gèneres informatius. Regles pràctiques generals de l'estil informatiu.

PART III.: Teoria general de la notícia.

13. *Nocions d'Efemerologia (I)*.
Concepte i definició de l'Efemerologia. Estudi de l'esdeveniment des de la perspectiva comunicativa. Tipologia dels esdeveniments. Característiques de l'esdeveniment d'interès periodístic. Els diversos elements de l'estructura de l'esdeveniment d'interès periodístic.
14. *Nocions d'Efemerologia (II)*.
El procés teòric de desenvolupament informatiu d'un esdeveniment d'interès periodístic. La relació de causalitat en els esdeveniments socials actius. Tipus específics d'esdeveniment d'interès periodístic. Referència especial al succés o fet divers com a esdeveniment específic del sistema de comunicació de masses. L'anàlisi efemerològica des de la perspectiva professional periodística.

15. *Normes de valoració i selecció de notícies (I)*.
 Criteris generals i criteris especials en la valoració de notícies. Elements determinants de caràcter general en la valoració i selecció de notícies. Factors de proximitat física i de proximitat moral en la determinació de la valor d'una notícia respecte als lectors. Criteris de selecció i de valoració de notícies derivats del model de diari. Criteris contingents en la valoració i selecció de notícies.
16. *Normes de valoració i selecció de notícies (II)*.
 Sistemes de valoració addicional determinant comuns a tots els models de diari. Les diverses fases del procés de selecció i valoració de les notícies en les Redaccions de les fonts convencionals i dels mitjans de comunicació. Operacions de selecció i de valoració en les Redaccions. Els efectes de l'articulació en Seccions en els mecanismes de selecció i valoració de notícies. La influència del tractament del disseny gràfic i de la compaginació en la selecció i valoració de notícies. Referència especial a l'elaboració de la primera plana en els diaris.
17. *El procés de semantització periodística (I)*.
 Definició i concepte de la semantització de fets i esdeveniments. Les operacions combinatòries i les operacions selectives Els protocols de transformació. Universos comunicacionals i sistemes d'articulació en els mitjans de comunicació de masses. Les diverses fases teòriques i pràctiques de manipulació i de transformació dels fets i dels esdeveniments durant el procés de semantització.
18. *El procés de semantització periodística (II)*.
 El fenomen del rumor com a alteració específica de les propietats del missatge periodístic. Evolució de les recerques i experimentacions sobre el rumor. Estudis sobre la naturalesa de l'alteració del missatge en el procés de difusió: les lleis d'Allport i Postman. La teoria de la regressivitat i la identificació de determinats elements de naturalesa ideològica durant el procés de propagació del rumor. Referència a d'altres fenòmens aliens a les exigències constants del procés de semantització que poden intervenir en la producció de la notícia.
19. *Concepte de la notícia*.
 Definició de notícia. Etimologia de notícia. Elements per a la valoració del contingut de la notícia. La notícia i el gènere periodístic informació. Recursos per al tractament literari de la notícia: la descripció i la narració.
20. *La notícia com a text literari: la informació*.
 Les aportacions de la teoria dels esdeveniments a la configuració de la notícia com a gènere informatiu. Les estructures interna i externa del text de la notícia. L'ordenació dels elements de contingut i dels períodes formals en la Retòrica clàssica i en la Periodística actual. Repercussions de la tecnologia més recent en l'estructura del text de la notícia. Tècniques de realització de la notícia com a gènere periodístic.
21. *Estructura interna de la notícia*.
 Components i factors bàsics del contingut de la notícia. L'ordenació interna dels escrits en la Retòrica clàssica. La regla anglosaxona de les 6 W's. Les relacions de la regla

mnemotècnica de les 6 W's amb els universos semàntics del procés de semantització. Descripció i aprofundiment crític i analític en els diversos elements que integren la regla de les 6 W's.

22. *Morfologia de la notícia (I).*

Els elements de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. Les parts en les quals es divideixen cadascun dels elements de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. El nucli morfològic de la notícia. Evolució històrica dels elements i parts de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. Funcions que aconsegueixen els actuals elements i parts de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa.

23. *Morfologia de la notícia (II).*

Les fórmules clàssiques per a l'exposició de fets per escrit. L'evolució històrica de les fórmules de desplegament del text de la notícia. La llei de l'interès decreixent. Les diverses variants de diagrama de piràmide invertida o piràmide informativa. Raons tècniques i professionals que justifiquen l'aplicació d'aquestes fórmules expositives en la pràctica informativa.

24. *Morfologia de la notícia (III).*

Definició de "lead". Diferències entre "lead" i "entradeta". Estructura del "lead". Tipologia del "lead". Consideracions estilístiques respecte al "lead" i els diversos recursos per a enllaçar amb la resta del text de la notícia.

25. *Morfologia de la notícia (IV).*

Diverses solucions per al desplegament del cos de la notícia. Recursos estilístics per a mantenir la continuïtat i la coherència en la successió dels paràgrafs. El ritme intern i la cadència en l'ordenació del relat informatiu i, en general, de la prosa periodística. La compatibilització de les exigències de concisió i claredat en el relat informatiu amb el manteniment d'una prosa amena, elegant i atractiva. Regles tècniques per a rescriure el text informatiu.

26. *Morfologia de la notícia (V).*

Concepte de titulació, i funcions de la titulació en els gèneres informatius. Evolució històrica de la titulació L'estructura del títol. Regles per a la preparació de titulars en el periodisme actual. Menes de titulars.

27. *Morfologia de la notícia (VI).*

Les il·lustracions en la informació actual. Classes d'il·lustració. Les diverses funcions de la fotografia, dels gravats i dels gràfics. Evolució històrica de la utilització de les il·lustracions en la informació. La configuració d'un nou concepte de la informació gràfica a partir dels progressos de les tècniques de l'infografisme.

28. *El tractament del text informatiu.*

Normes d'identificació tècnica: la línia de crèdit. L'atribució i la identificació. Aspectes de pràctica professional i criteris deontològics vinculats a l'atribució i a la identificació. Maneres de materialització del text i del títol de les notícies. Elements de tecnologia per a la substanciament, transmissió i composició de notícies en els mitjans impresos.

29. *Tipologia de les notícies com a gènere (I)*.
 Alternatives no excloents per a la classificació de les notícies periodístiques. Classificació d'acord amb la naturalesa efemerològica. Classificació d'acord amb el caràcter del contingut. Classificació d'acord amb la identitat de la font. Classificació d'acord amb el grau de la font.
30. *Tipologia de les notícies com a gènere (II)*
 Classificació d'acord amb els elements d'estructura. Classificació d'acord amb la funció informativa. Classificació d'acord amb l'esquema redaccional. Classificació d'acord amb les sèries informatives dominants. Esquemes teòrics de diversos tipus específics de notícia.
31. *Mètodes professionals d'obtenció de notícies (I)*.
 Les diverses menes de recursos professionals, personals i de fonts pròpies. Recursos passius. Recursos actius. Recursos personals. Referència especial a la recerca, la documentació i les entrevistes tècniques.
32. *Mètodes professionals d'obtenció de notícies (II)*.
 Tipologia de les fonts d'informació. Fonts genèriques i convencionals d'informació. Fonts específiques i eventuales d'informació. La prova del contrast de fonts per a la verificació del fet. Elaboració del text de la notícia a partir dels resultats de tots els recursos i fonts.

PART IV.: Principis d'hemerografia general.

33. *Introducció a l'hemerografia (I)*.
 L'anàlisi dels mitjans de comunicació de masses. Les diverses variants d'anàlisi corresponents a cada mitjà de comunicació. Definició de l'hemerografia. Les diverses branques de l'hemerografia. Classificació dels mitjans impresos de comunicació en funció del concepte de periodicitat.
34. *Introducció a l'hemerografia (II)*.
 Actes i funcions professionals vinculats a l'anàlisi i a la crítica sistemàtiques i integrals del diari. Les aportacions universitàries alemanyes a l'estudi del diari. Les fórmules d'anàlisi de contingut experimentades per l'escola nord-americana. Jacques Kayser i els fonaments de l'hemerografia. Les noves tendències de l'anàlisi hemerogràfica.
35. *Teoria del diari (I)*.
 Definició i descripció del diari. Les quatre característiques del diari com a fenomen social. Classificació dels diaris. Evolució històrica del diari. Els efectes de les noves tecnologies en la transformació del diari.
36. *Teoria del diari (II)*.
 Tipus de diari: diaris de model genuí i diaris de model híbrid. El diari informatiu-interpretatiu. El diari popular-sensacionalista. El diari d'opinió. El diari sensacionalista-informatiu. El diari d'opinió-informatiu.
37. *Elements d'hemerografia funcional*.
 Pla previsual per al llançament o transformació del model. Estudis i anàlisis prèvies a l'aplicació del pla: a) anàlisis de l'entorn; b) anàlisis internes. Periodificació del pla previsual de llançament o de transformació del model:

- calendari d'objectius proposats. Adaptació de la Redacció al model fixat. Procés de desplegament del model elegit.
38. *Elements d'Emerografia Normativa o Instrumental*. Projectes de creació i de transformació de diaris. El procés de precisió del model de diari: factors que intervenen en la determinació del model. Organització del diari en funció del model elegit. Materialització del model : a) normes de redacció i llibre d'Estil; b) el prototipus i la maqueta. Estudi especial dels llibres d'estil com a codi fonamental de les normes de redacció que configuren el model.
 39. *Nocions d'Emerografia Analítica (I)*. Delimitació de l'Emerografia Registral. L'Historial tècnic del diari. El Registre d'Identificació. L'Expedient d'Identitat. Els estudis d'Emerografia Registral a Catalunya i a Espanya.
 40. *Nocions d'Emerografia Analítica (II)*. Delimitació de l'Emerografia Estructural. Les metodologies d'anàlisi. L'anàlisi estructural morfològica. L'anàlisi estructural de contingut. Les fórmules hemerocritiques.
 41. *Disciplines hemerogràfiques derivades*. L'Emerografia Comparada. L'Emerografia Descriptiva. L'Emerografia Documental. L'Emerografia Històrica. Vinculacions de l'Emerografia amb els altres mètodes d'anàlisi de mitjans de comunicació.

BIBLIOGRAFIA RECOMANADA

BÀSICA

- CASASÚS, Josep Ma.: *Iniciación a la Periodística*. Barcelona, Teide, 1988.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José Luis: *Curso general de Redacción Periodística*. Barcelona, Mitre, 1983.

COMPLEMENTÀRIA

- ALFÉREZ, Antonio: *Cuarto poder en España*. Barcelona, Plaza & Janés, 1987.
- BENITO, Angel: *Fundamentos de teoría general de la información*. Madrid, Pirámide, 1982.
- BUSTAMANTE, Enrique: *Los amos de la información en España*. Madrid, Akal, 1982.
- CASASÚS, Josep Ma.: *El pensament periodístic a Catalunya*. Barcelona, Curial, 1987.
- CASASÚS, Josep Ma.: *Ideología y análisis de medios de comunicación*. Barcelona, Mitre, 1985.
- CASASÚS, Josep Ma.: *Lliçons de periodisme en Josep Pla*. Barcelona, Destino, 1986.
- CASASÚS, Josep Ma. y ROIG, Xavier: *La premsa actual. Introducció als models de diari*. Barcelona, Edicions 62, 1981.
- DOVIFAT, Emil: *Periodismo I*. Mèxic, UTEHA, 1959.
- ESCRICHE, Pilar; FONTCUBERTA, Mar; MOLINERO César i MURCIANO, Marcial: *La comunicación internacional*. Barcelona, Mitre, 1986.

- FERNÁNDEZ BEAUMONT, José: *El lenguaje del periodismo moderno. Estilo y normas de redacción en la prensa de prestigio*. Madrid, Sociedad General Española de Librería, 1987.
- FONTCUBERTA, Mar: *Estructura de la noticia periodística*. Barcelona, ATE, 1980.
- GÓMEZ MOMPART, J.L.: *Los titulares en prensa*. Barcelona, Mitre, 1982.
- GOMIS, Lorenzo: *El medio media. La función política de la prensa*. Barcelona, Mitre, 1987.
- MARTÍN VIVALDI, Gonzalo: *Géneros periodísticos*. Madrid, Paraninfo, 1987.
- MORAGAS, Miguel de: *Teorías de la comunicación*. Barcelona. Gustavo Gili, 1981.
- NÚÑEZ LADEVEZE, Luis: *El lenguaje de los "media"*. Madrid, Pirámide, 1979.
- ORIVE RIVA, Pedro: *Estructura de la información, 2. Comunicación y sociedad democrática*. Madrid, Pirámide, 1978.
- PASQUALI, Antonio: *Comprender la comunicación*. Caracas, Monte Avila, 1979.
- QUESADA, Montse.: *La entrevista: obra creativa*. Barcelona, Mitre, 1984.
- SÁNCHEZ BRAVO, Antonio: *Tratado de Estructura de la Información*. Madrid, Latina, 1981.
- SECANELLA, Petra María: *El lid, fórmula inicial de la noticia*. Barcelona, ATE, 1980.
- TUBAU, Ivan: *Teoría y práctica del periodismo cultural*. Barcelona ATE, 1982.
- VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel: *Informe sobre la información*. Barcelona, Fontanella, 1971.

AVALUACIÓ i MÈTODE

Durant el curs, el professor avalua el treball de cada estudiant i de cada estudiant, treball que es materialitza mitjançant la seva participació activa a les classes pràctiques, les tasques de redacció informativa que va enllestint, els treballs aportats a l'entrevista individual amb el professor, i les dues proves parcials que se celebren durant el segon i el tercer trimestres en sengles dates que s'anuncien a classe i de les quals no hi ha convocatòries especials.

Els alumnes que no superin satisfactòriament aquest sistema d'avaluació continuada tenen l'opció de concórrer a les convocatòries oficials de juny i setembre de l'examen final.

A cada lliçó teòrica enunciativa en aquest programa correspon una pràctica específica. De manera gradual i sistemàtica l'alumne es va ensinistrant en la praxi de la funció periodística i, més concretament, en l'acte informatiu.

Tant a la classe teòrica com a les sessions pràctiques és necessària la participació creativa, activa i crítica dels alumnes, participació que el professor tractarà de potenciar mitjançant l'estímul optimista al diàleg viu i entusiasta.

Malgrat que es plantegi des d'aquesta perspectiva, la fórmula de classe magistral-pràctiques és, però, insuficient per a la formació adequada d'aquells alumnes particularment motivats per la matèria específica o interessats especialment en ampliar aspectes concrets de la disciplina. Per a atendre a aquestes necessitats el professor coordina voluntàriament un Seminari d'Estudis Periodístics Catalans, (reconegut pel departament de Periodisme, amb la col.laboració del Col.legi de Periodistes de Catalunya, i de la Societat Catalana de Comunicació), i planifica un programa complementari integrat per conferències, visites i cursos monogràfics.

L'entrevista personal del professor amb cada estudiant és un element fonamental dins el marc d'una acció educativa que sigui alhora exigent, activa, dinàmica, vigorosa i renovadora. En el transcurs d'aquests diàlegs individuals celebrats durant el curs es tracten qüestions vinculades amb l'assignatura, i el professor supervisa els treballs de redacció realitzats com a complement de les pràctiques, i atén les consultes de l'estudiant sobre els estudis a la Facultat, l'orientació de la carrera individual, les sortides professionals, i l'ampliació d'informació sobre bibliografia especialitzada.